

C/2023/1344

29.11.2023

NÕUKOGU SOOVITUS,

27. november 2023,

mis käsitleb sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamist

(C/2023/1344)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292 koostoimes artikliga 149 ning artikli 153 lõike 1 punktidega h ja j,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ⁽¹⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa sotsiaalõiguste samba (edaspidi „sambas“), mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid ühiselt välja 17. novembril 2017, ⁽²⁾ on esitatud mitu põhimõtet, mille kaudu toetada õiglaseid ja hästi toimivaid tööturges ning sotsiaalhoolekandesüsteeme. Samba hulgas on esimene põhimõte õiguse kohta kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, teine põhimõte soolise võrdõiguslikkuse kohta, kolmas põhimõte võrdsete võimaluste kohta, neljas põhimõte tööhõive aktiivse toetamise kohta, viies põhimõte kindla ja paindliku töö kohta ning 11. ja 16.–20. põhimõte laste, puudega inimeste ja kodutute sotsiaalkaitse ja kaasamise kohta ning esmatahtsatele teenustele, tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele juurdepääsu kohta.
- (2) Euroopa Ülemkogu väljendas 2021. aasta juunis kooskõlas Porto deklaratsiooniga heameelt ELi 2030. aasta peamiste eesmärkide üle, mis on esitatud Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas ⁽³⁾. Nende eesmärkide kohaselt peaks tööhõivemäär olema vähemalt 78 %, igal aastal peaks koolitustel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest ja vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv peaks kahanema vähemalt 15 miljoni inimese (sealhulgas vähemalt viie miljoni lapse) võrra. Liikmesriigid kehtestasid seejärel kõigis kolmes valdkonnas riigi tasandi eesmärgid, et aidata neid ühiseesmärke saavutada.
- (3) Hoolimata viimasel kümnendil vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks tehtud edusammudest oli 2021. aastal vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus 95,4 miljonit inimest. Suurenenud on väga madala tööhõivega või tööta leibkondades elavate inimeste vaesusrisk ning vaesus on paljudes liikmesriikides ulatuslikum ja pikema kestusega kui varem. Selle probleemi leevendamiseks on väga oluline kvaliteetne ja kestlik tööhõive. Tänu sellele, kuidas sotsiaalmajandus toimib ning millised on selle meetmed ja eesmärgid, on see sektor väga tähtsal kohal sotsiaalse kaasatuse ja tööturule võrdse juurdepääsu parandamiseks. Seepärast aitab sotsiaalmajandus kaasa ka samba eesmärkide edukale rakendamisele.
- (4) Sotsiaalmajanduse üksused saavad luua ja säilitada kvaliteetseid töökohti ning need toetavad ebasoodsas olukorras olevate rühmade sotsiaalset ja tööturule kaasamist ning edendavad võrdseid võimalusi kõigi jaoks. See on kooskõlas kaasava taastamise raamistikuga, nagu on rõhutatud nõukogu otsuses (EL) 2022/2296 ⁽⁴⁾ esitatud liikmesriikide tööhõivepoliitika suunistes. Sotsiaalmajanduse üksused võivad hoogustada kestlikku majandus- ja tööstusarengut ning edendada inimeste aktiivset osalemist ühiskonnas. Need üksused toetavad märkimisväärselt ka liidu sotsiaalhoolekandesüsteeme, sest täiendavad avalikke teenuseid, elavdavad liidu maapiirkondi ja hõredalt asustatud piirkondi ning täidavad olulist rolli rahvusvahelises arengupoliitikas.

⁽¹⁾ Regioonide Komitee 8. veebruari 2023. aasta arvamus teemal „Sotsiaalmajandust soodustava keskkonna loomine – kohalik ja piirkondlik perspektiiv“ (CDR 5492/2022).

⁽²⁾ ELT C 428, 13.12.2017, lk 10.

⁽³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final).

⁽⁴⁾ Nõukogu 21. novembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2296 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (ELT L 304, 24.11.2022, lk 67).

- (5) Komisjon võttis 9. detsembril 2021 vastu sotsiaalmajanduse tegevuskava ⁽⁵⁾. Tegevuskava aitab ellu viia komisjoni prioriteeti tagada „inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine“ ning on kooskõlas nõukogu 2015. aasta järeldustega sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamise kohta ⁽⁶⁾. Tegevuskavas esitas komisjon konkreetsed meetmed nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil rakendamiseks. Nende meetmetega soovitakse soodustada sotsiaalset innovatsiooni, toetada sotsiaalmajanduse arengut ning vallandada selle sotsiaalne ja majanduslik ümberkujundav jõud. Meetmetega püütakse eelkõige luua sotsiaalmajanduse arenguks õiged tingimused, luues sotsiaalmajanduse üksustele, mis hõlmavad nii ettevõtteid kui ka muud tüüpi organisatsioone, võimalused tegevust alustada ja laiendada, ning tagades sotsiaalmajanduse ja selle võimaluste parema nähtavuse. Euroopa Parlament väljendas tegevuskava üle heameelt 6. juuli 2022. aasta resolutsioonis ⁽⁷⁾.
- (6) 18. aprillil 2023 võeti vastu ÜRO resolutsioon sotsiaal- ja solidaarmajanduse edendamise kohta kestliku arengu nimel, milles esitatakse sotsiaal- ja solidaarmajanduse üleüldine määratlus ja tegevuskava sotsiaal- ja solidaarmajanduse arengu toetamiseks üleilmsel tasandil. Ka teised rahvusvahelised organisatsioonid on võtnud vastu strateegiaid solidaarmajanduse arendamiseks, näiteks võeti Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 110. rahvusvahelisel töökonverentsil 10. juunil 2022 vastu resolutsioon inimväärse töö ning sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse kohta; samuti võeti 10. juunil 2022 vastu Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) soovitus sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse ning sotsiaalse innovatsiooni kohta.
- (7) Sotsiaalmajanduses, mida mõnes liikmesriigis nimetatakse ka solidaarsusmajanduseks või sotsiaal- ja solidaarsusmajanduseks, tegutsevad mitmesugused erinevate ärimudelite ja struktuuriga üksused, kes seavad kasumist tähtsamale kohale sotsiaalse kasu, muu hulgas sotsiaalsed ja keskkonnaeesmärgid. Sotsiaalmajanduse üksused ja samuti nende määratlused võivad liikmesriigiti veidi erineda ning sotsiaalmajanduse üksused võivad esineda eri õiguslikus vormis ja olla erineva staatusega, näiteks ühistud, vastastikuse abi ühingud, ühendused, sihtasutused ja sotsiaalsed ettevõtted. Nad järgivad ühiseid põhimõtteid, mille kohaselt taasinvesteeriakse kogu või enamik nende kasumist selleks, et täita oma sotsiaalseid või keskkonnaeesmärke, ning rakendavad demokraatlikku või kaasavat juhtimist. See, millist juhtimis- ja haldusvormi sotsiaalmajanduse üksused kasutavad, sõltub nende tegevuse laadist, ulatusest ja kontekstist. Demokraatliku või kaasava juhtimise põhimõtet rakendatakse seega mitmel eri viisil, alates liikmete vahetust osalemisest juhtimisprotsessis kuni liikmete või partnerite esindajate kaasamiseni eraldiseisvate juhtimis- ja haldusülesannete täitmisel. Näiteks ühistutes, vastastikuse abi ühingutes ja ühendustes esineb see põhimõte sageli kujul „üks inimene, üks hääl“. Sotsiaalmajanduse üksuste otsustusprotsesse iseloomustavad teatavad kontrollisüsteemid ja suhted, mis kehtivad erinevate üksuse tegevuses osalejate, sealhulgas juhtide, partnerite, töötajate ja kasusaajate vahel. Neid erinevaid osalejaid koondades edendavad sotsiaalmajanduse üksused mitut sidusrühma kaasavat tegevust, mille keskmes on osalemis-, vastutus- ja läbipaistvuskultuur ning millega soovitakse saavutada ühist eesmärki.
- (8) Sotsiaalmajanduse üksused püüavad sageli luua majanduslikke võimalusi, millega edendatakse sotsiaalset kaasatust ning ebasoodsas olukorras olevate rühmade, sealhulgas puudega inimeste ja vaimse tervise probleemidega inimeste lõimimist tööturule. Töölelõimimisega tegelevad sotsiaalsed ettevõtted on sellised sotsiaalsed ettevõtted, mis aitavad neil inimeste rühmadel ühiskonda ja tööle lõimuda, pakkudes mitmesugusel tasemel oskusi nõudvaid töökohti kaasavate ja paindlike töötingimustega. Näiteks kui pakkuda võõrtöötajatele keeletuge ning puudega inimestele kohandatud tööülesandeid ja töökeskkonda, võib see anda neile võimaluse pääseda vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest. Need töövõimalused võivad olla hüppelauaks tööturu muudesse sektoritesse, aidates ületada tööhõivetakistusi pikaajalistel töötutel ja teistel, kel on tööturule raske pääseda.

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021) 778 final).

⁽⁶⁾ Vt dokument ST 15071/15.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi 6. juuli 2022. aasta resolutsioon ELi sotsiaalmajanduse tegevuskava kohta (2021/2179(INI)).

- (9) Uued sotsiaalmajanduse valdkonna ettevõtted võivad olla võimas vahend töökohtade loomiseks ja positiivsete sotsiaalsete muutuste esilekutsumiseks. Sotsiaalmajandus võib pakkuda mõningatele alaesindatud rühmadele, näiteks naistele ja noortele, võimalusi siseneda töturule või luua sotsiaalseid ettevõtteid. Organisatsiooni Global Entrepreneurship Monitor andmetel on hinnanguliselt 55 % maailma sotsiaalsetest ettevõtjatest mehed ja 45 % naised, samal ajal kui üldiselt on iseenda tööandjana tegutsejate hulgas mehi kaks korda rohkem kui naisi. Ühest hiljutisest Eurobaromeetri uuringust noorte suhtumise kohta sotsiaalsesse ettevõtlusse selgus, et noored peavad sotsiaalseid ja keskkonnaeesmärke ning osalusjuhtimist tähtsaks. Liikmesriigid võiksid kaaluda viise, kuidas minimeerida võimalike ettevõtjate tegevust pärssivaid tegureid, näiteks tagada, et neile jääb alles juurdepääs korralikule sotsiaalkaitsele. Mõni liikmesriik on vähendanud sotsiaalmaksete määra, et motiveerida töötajate töölevõtmist sotsiaalmajanduse üksustes. Kui tagada ettevõtte töötajatele ülemineku tugiraamistik, et luua töötajate ühistuid või muud tüüpi asjakohaseid töötajate omandis olevaid sotsiaalmajanduse üksuseid, võib see aidata tagada ka väike- ja pereettevõtete tegevuse jätkumise ning vältida töökohtade kadumist näiteks restruktureerimise korral. Samuti võiksid liikmesriigid rakendada meetmeid, et soodustada tavaettevõtete üleminekut sotsiaalmajanduse üksuste mudelile.
- (10) Sotsiaalmajanduse üksused soodustavad ka noorte, eriti selliste noorte kaasamist, kes ei õpi, ei tööta ega osale koolitusel. Nad pakuvad koolitus- ja oskuste arendamise programme ning õpipoisiõpet, millele on osutatud nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitusel kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta ⁽⁸⁾, samuti töövõimalusi. Seega aitavad nad täita eesmärke, mis on seatud seoses noortegarantiiga, millele on osutatud nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitusel, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ⁽⁹⁾, ning esitatud nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvate õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrovalifikatsioonitunnistustele ⁽¹⁰⁾. Sotsiaalmajanduse üksusi saab selles rollis toetada liidu rahastusega, näiteks kasutades Euroopa Sotsiaalfond+ programmi, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1057 ⁽¹¹⁾. Selleks on liikmesriikides tehtud edukaid koostööalgatusi avalike tööturuasutuste ja sotsiaalmajanduse üksuste vahel ⁽¹²⁾. Neis algatustes täidavad sotsiaalmajanduse üksused tähtsat rolli selles, et teha kindlaks abi vajavad inimesed ning töötada välja kohandatud kavad, et aidata neil sotsiaalselt ja tööalasel loimuda, sealhulgas pakkuda neile koolitus- ja töövõimalusi.
- (11) Sotsiaalmajanduse üksused saavad edendada õiglasi töötingimusi, kaasates töötajaid oma juhtimisse ja otsuste tegemisse. Edendades sotsiaalmajanduses sotsiaaldialoogi, saab parandada töötajate töötingimusi. Liikmesriigid saavad seda sotsiaalmajanduse aspekti soodustada ja ära kasutada ning rakendada selle sektori teadmisi, kaasates sotsiaalmajanduse üksuseid aktiivse tööturupoliitika kujundamisse ja rakendamisse ⁽¹³⁾. Samuti võivad liikmesriigid kaaluda võimalusi sotsiaalmajanduse tööandjate osalemiseks sotsiaaldialoogis.
- (12) Sotsiaalmajandus toetab komisjoni vastu võetud võrdõiguslikkuse liidu strateegiat, sest edendab ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade sotsiaalset kaasamist näiteks sotsiaal- ja hooldusteenuste (sealhulgas lapsehoiu, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse) ja sotsiaaleluruumide pakkumise ning erivajadustega laste ja noorte toetamise kaudu. Sotsiaalmajanduse üksused aitavad vähendada ebavõrdust, näiteks soolist tööhõivelõhet, kuna annab otseselt tööd suurele osale naistest ja pakub hooldusteenuseid, mis võimaldavad töturule jõuda hooldajatel, kellest enamik on naised. Avaliku sektori olulise partnerina võib sotsiaalmajandus anda väärtusliku panuse hoolekandeesutuses või kodus pakutavate ja kogukonnapõhiste hooldusteenuste väljatöötamisse ja osutamisse. Partnerlusalgatuste kaudu saavad avaliku sektori asutused ja sotsiaalmajanduse üksused pakkuda kvaliteetseid, juurdepääsetavaid ja taskukohaseid hooldusteenuseid.

⁽⁸⁾ (ELT C 153, 2.5.2018, lk 1.

⁽⁹⁾ ELT C 372, 4.11.2020, lk 1.

⁽¹⁰⁾ ELT C 243, 27.6.2022, lk 10.

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21).

⁽¹²⁾ Üks näide on Belgia toetus algatusele „collectief maatwerk“, mis hõlmab rahalist toetust tööleloimimisega tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele.

⁽¹³⁾ Üks näide on Prantsusmaa algatus „Territoires Zéro Chômeurs de Longue Durée“, millega võideldakse pikaajalise töötuse vastu, luues suure pikaajalise töötuse määraga piirkondades mittetulundusühendusi, mille kaudu võetakse kohalikke elanikke tähtajatute lepingutega tööle, et teha kogukonnale kasulikke töid, nagu ringlussevõtt, lapsehoid ja kogukonnaaedade eest hoolitsemine. Sarnased algatused on tehtud Madalmaades Groningenis ja Austrias Marienthalis.

- (13) Kutseharidus- ja õppesüsteemidel on väga oluline roll selles, et inimesed omandaksid tööks, isiklikuks arenguks ja kodanikuaktiivsuseks vajalikud oskused. Samuti aitavad need süsteemid tagada kvalifitseeritud tööjõu, kes saab panustada õiglasesse rohe- ja digipöördesse. Sotsiaalmajanduse üksused pakuvad töövilimusi, töökohapõhist õpet ja tööpõhiseid õppeprogramme, mis on kohandatud inimeste ja kohaliku majanduse vajadustele. Nad saavad aidata võtta kasutusele isiklikud õppekontod kui võimaliku vahendi nende eesmärkide saavutamiseks, mis seati nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitusel, mis käsitleb isiklikke õppekontosid⁽¹⁴⁾. Samuti saavad sotsiaalmajanduse üksused aidata kaasa praeguse soolise digilõhe vähendamisele, pakkudes sihipärast toetust naiste digioskuste tugevdamiseks. Seega saavad nad aidata välja kujundada kvalifitseeritud ja kohanemisvõimelist tööjõudu, kes suudab reageerida tööturu muutustele, lihtsustades potentsiaalselt ühelt töökohalt teisele liikumist ja leevendades tööjõupuudust ning toetades sellega üldist majanduskasvu. Liikmesriigid saavad seda potentsiaali ära kasutada oskuste prognoosimisel, koostamise ja õppekavade koostamisel.
- (14) Rohe- ja digipöördest ning demograafilistest muutustest tulenevate väljakutsetega tuleb tegeleda piirkondade ja kohalikul tasandil, et saavutada majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus. Sotsiaalmajanduse üksused tegutsevad üldjuhul alt üles suunatud viisil, olles lähedal kogukondadele, inimestele ja nende ees seisvatele probleemidele ning toimides sageli sotsiaalsete novaatoritena ja leides lahendusi, mida saab laiendada või korrata ning mis aitavad esile kutsuda süsteemseid muutusi. Samuti saab sotsiaalmajandus aidata kaasa liidu strateegilisele autonoomiale, luues ettevõtteid strateegilistes valdkondades, mis teenivad kohalike kogukondade huve ja vajadusi. Näiteks võib sotsiaalmajandus pakkuda täiendõppevõimalusi madala kvalifikatsiooniga töötajatele sektorites, kus toimuvad suured muutused, ning tagada väikese sissetulekuga rühmadele taskukohased põhikaubad. Sotsiaalmajanduse üksused võivad pakkuda väga vajalikke võimalusi äärepiirkondades ja maapiirkondades, kus tööpakkumisi ja haridusvõimalusi on vähem, ning muuta need piirkonnad ligiõmbavamaks. Liidu sotsiaalmajanduse ökosüsteemi arendades saab seega leevendada elanikkonna vananemise, rahvastikukao ja muude demograafiliste suundumuste tagajärge ning edendada kohalikku majandus- ja tööstusarengut, sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel ning liidu äärepiirkondades, näiteks sellistes valdkondades nagu põllumajandus, mahepõllumajanduslik toidutootmine ning sinine majandus.
- (15) Kogukonna juhitud kohaliku arengu ja sotsiaalset innovatsiooni soodustavate ökosüsteemide edendamiseks tugevdatakse sotsiaalmajandust ning tugitakse tagant kliimaneutraalseks majanduseks vajalikke muutusi kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppega⁽¹⁵⁾ ja rohelise kokkuleppe tööstuskavaga⁽¹⁶⁾. Arvestades sotsiaalmajanduse olulist rolli ringmajanduse arendamisel, samuti kodanike algatusel toimival taastuvatest energiaallikatest saadud energia tootmisel ja jaotamisel taastuvenergiaühistute ja muude energiakogukondade kaudu, võib eri valdkondi hõlmavate ja sidusate tööstuspoliitika meetmete väljatöötamine korduskasutamise, parandamise ja ringlussevõtu vallas edendada toimivat teise toorme turgu, võimaldades seega sotsiaalmajandusel paremini aidata saavutada ringmajanduse tegevuskavas⁽¹⁷⁾ seatud eesmärgi, ning parandada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet. Digivaldkonnas tegutsevate sotsiaalmajanduse üksuste puhul on olnud näha, et nad saavad pakkuda kodanikele ja ettevõtetele võimalusi osaleda kaasavas ja inimkeskses digiüleminekus ning aidata aktiivselt kaasa sellele, et saavutada eesmärgi ja sihte, mis on esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega (EL) 2022/2481⁽¹⁸⁾ loodud digikümneni poliitikaprogrammis 2030 ning Euroopa deklaratsioonis digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneniks⁽¹⁹⁾. Et see kaksikülemine rohe- ja digiühiskonnale oleks vastupanuvõimelisem, ajakohastab komisjon 2021. aasta mais liidu tööstusstrateegiat. Strateegias on kirjeldatud probleeme, millega seisavad silmitsi 14 tööstusökosüsteemi, sealhulgas lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse ökosüsteem, mille jaoks on koos sidusrühmadega koostatud ülemineku protsess.
- (16) Et sotsiaalmajandus saaks kõigi oma võimaluste ulatuses toetada tööturule juurdepääsu, sotsiaalset kaasatust, oskuste arendamist, territoriaalset ühtekuuluvust, majandusdemokraatiat, kliimaneutraalsust ja kestlikku majandusarengut, vajab see tugiraamistikku. Kuna sotsiaalmajandust võib esineda kõigis majandussektorites ning seda mõjutavad horisontaalsed ja valdkondlikud poliitikameetmed ja sätted, tuleb tugiraamistikus arvesse võtta sotsiaalmajanduse erijooni ning lisatähtsusi, millega sotsiaalmajanduse üksused arenemisel silmitsi seisavad ja mis piiravad nende

⁽¹⁴⁾ ELT C 243, 27.6.2022, lk 26.

⁽¹⁵⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa rohelise kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

⁽¹⁶⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (COM(2023) 62 final).

⁽¹⁷⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus ringmajanduse tegevuskava. Puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“ (COM(2020) 98 final).

⁽¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481, millega luuakse digikümneni poliitika-programm 2030 (ELT L 323, 19.12.2022, lk 4).

⁽¹⁹⁾ Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümneniks (COM(2022) 28 final).

võimalusi tegutseda kõrvuti tavaettevõtetega. Sotsiaalmajanduse üksused ei püüa esmajärjekorras saavutada võimalikult suurt tõhusust ega kasumit, vaid püüavad eeskätt kaasa tuua positiivseid ühiskondlikke tulemusi. Neil on vaja toetusmeetmeid ning soodsat finants-, haldus- ja õiguskeskkonda, milles võetakse arvesse nende ärimudelite erijooni seoses juhtimise, kasumi jaotamise, töötingimuste ja mõjuga. Need meetmed võimaldavad neil näiteks võtta tööle töotajaid, kes on vähem tootlikud, või pakkuda sotsiaalteenuseid vastuvõtava hinnaga. Tugiraamistike loomiseks on vaja terviklikke strateegiaid. See võib tähendada reguleerivate meetmete vastuvõtmist või poliitika ja algatuste rakendamist või kohandamist, et toetada sotsiaalmajanduse panust sotsiaalsete ja keskkonnanäemärkide saavutamisse ning suurendada selle panuse majanduslikku ja tööstuslikku väärtust. Nende strateegiatega põhjal tuleks jälgida edusamme ja mõõta algatuste tulemuslikkust, teha vajaduse korral kohandusi ja parandusi ning saavutada lõppkokkuvõttes sektoris tõhusamad ja mõjusamad tulemused. Strateegiad võib olla vaja vastu võtta erinevatel valitsemistasanditel (riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil), olenevalt iga liikmesriigi institutsioonilisest korraldusest ja kontekstist. Piirkondade, linnade ja muudel riigi tasandil madalamatel tasanditel võiks vastu võtta sotsiaalmajanduse strateegiaid, mis on selgelt seotud piirkondliku arengu eesmärkide ja prioriteetidega, maksimeerides sellega vastastikust kasu.

- (17) Selleks et sotsiaalmajanduse strateegiaid edukalt välja töötada ja rakendada, on väga tähtis kaasata sotsiaalmajanduse sidusrühmi ning hõlbustada kõige haavatavamate inimeste kaasamist. Mitu liikmesriiki on juba loonud kõrgetasemelised rühmad, kes soodustavad dialoogi avaliku sektori asutuste ja sotsiaalmajanduse üksuste vahel (näiteks sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse kõrgem nõukogu Prantsusmaal, sotsiaalmajanduse arengu nõukogu Hispaanias, riiklik sotsiaalmajanduse nõukogu Portugalis, samuti riiklik kolmanda sektori nõukogu Itaalias). Sotsiaalmajandust esindavad võrgustikud võivad toimida ka ühistegevuse platvormina, nad võivad hõlbustada koostööd ja teabeajamist ning luua suutlikkuse suurendamise ja vastastikuse õppe võimalusi.
- (18) Avaliku sektori rahaline toetus võib mängida olulist rolli sotsiaalmajanduse üksuste tegevuse alustamisel ja arendamisel. Sotsiaalmajanduse üksustel on üldjuhul rahaliste vahendite raskem ligi pääseda kui muudel ettevõtetel. Näiteks hoolimata olukorra mõningasest paranemisest näitas üks sotsiaalsete ettevõtete rahastamise turgude analüüs, et liidus on sotsiaalsete ettevõtete puhul rahastuse pakkumine ja nõudlus püsivalt tasakaalust väljas, seda nii juurdepääsu poolest laenule kui ka omakapitalil põhinevale rahastamisele. Kuna sotsiaalmajanduse üksused soovivad tuua positiivset sotsiaalset või keskkonnamõju ning saavad kasumit oma rahastajatele ja omanikele jaotada vaid piiratud ulatuses või üldse mitte, ei sobi nad üldiselt kuigi hästi investoritele, kes tahavad saada märkimisväärset finantstulu. Selle probleemi lahendamiseks olemas olevad toetusmeetmed kipuvad olema ebaühtlased ja on tulemuslikkusest küllaltki erinevad. Meetmeid on erinevaid, alates toetustest ja subsidiumidest kuni nõustamis- ja suutlikkuse suurendamise teenusteni, ning neid pakuvad sageli inkubaatorid. Seetõttu saab sotsiaalmajanduse üksuste elutsükli eri etappidele kohandatud rahastuse pakkumise parandamiseks veel palju ära teha ning abiks võiksid olla täiendav toetus erasektori rahaliste vahendite kaasamiseks ja muud lisameetmed, et parandada sotsiaalmajanduse üksuste võimalusi rahastust saada. Üks selline moodus oleks võimalus lubada tööandja rahastatavates pensioni- või kogumisfondides osalevatel üksikisikutest hoiustajatel või töötajatel valida kogumisfond, mis investeerib osa nende säästudest sotsiaalsesse ettevõttesse ⁽²⁰⁾.
- (19) Liit pakub sotsiaalmajanduse toetamiseks palju rahastamisvõimalusi. Rahastust pakuvad Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1058 ⁽²¹⁾ loodud Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1056 ⁽²²⁾ loodud Õiglase Ülemineku Fond, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1305/2013 ⁽²³⁾ loodud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/690 ⁽²⁴⁾ loodud ühtse turu programm, Euroopa Parlamendi ja

⁽²⁰⁾ Näiteks algatus „Les Fonds Communs de Placement d'Entreprise solidaires“ Prantsusmaal.

⁽²¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.6.2021, lk 60).

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1).

⁽²³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487).

⁽²⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/690, millega luuakse siseturu, ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime, taimede, loomade, toidu ja sööda valdkonna ja Euroopa statistika programm („ühtse turu programm“) ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 99/2013, (EL) nr 1287/2013, (EL) nr 254/2014 ja (EL) nr 652/2014 (ELT L 153, 3.5.2021, lk 1).

nõukogu määrusega (EL) 2021/523 ⁽²⁵⁾ loodud programm „InvestEU“ ning asjakohasel juhul Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/241 ⁽²⁶⁾ loodud taaste- ja vastupidavusrahastu.

Samuti pakub liit platvormi fi-compass kaudu nõustamistuge, et töötada välja rahastamisvahendeid ühtekuuluvuspoliitika fondide raames. Liikmesriigid, sealhulgas piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, saaksid neid võimalusi paremini ära kasutada, võttes sotsiaalmajanduse puhul erimeetmeid. Ka tehnilise toe instrument ⁽²⁷⁾ on liidu tasandi vahend, mille abil saab parandada liikmesriikide suutlikkust kujundada ja rakendada sotsiaalmajandust tugevdavat poliitikat.

- (20) Selleks et sotsiaalmajandust arendada, tulu teenida ning aidata sotsiaalmajanduse üksustel majanduslikult iseseisvaks muutuda, on ülimalt tähtis kaupade ja teenuste pakkumine ning koostöö nii avaliku sektori asutuste kui ka tavaettevõtetega. Tänu paindlikkusele, mida võimaldavad liidu ja riikide riigihankereeglid ja -strateegiad, saavad avaliku sektori hankijad kasutada riigihankeid strateegilisemalt, kehtestades uuenduslikud, rohelised ja sotsiaalsed kriteeriumid, mis aitab lõppkokkuvõttes kaasa kestlikumale, kaasavamale ja konkurentsivõimelisemale majandusele. Enamik hankelepinguid sõlmitakse siiski endiselt üksnes hinna alusel. Kuna sotsiaalmajanduse üksused soovivad tuua ühiskondlikku ja kollektiivset kasu, mitte pakkuda teenuseid madalaima hinnaga, on neil raske tavapäraistes riigihankemenetlustes konkureerida, kuigi nad võiksid pakkuda hankeprotsessis laiemat lisaväärtust. Samuti saaks suurendada sotsiaalmajanduse üksuste äritegevuse suutlikkust, muu hulgas lõimides neid süstemaatilisemalt tavaettevõtluse väärtusahelatesse ning luues nendega partnerlusi, et teha ühiseid pakkumisi riigihangetes ja luua uusi turuvõimalusi.
- (21) Avaliku sektori asutused ei kasuta sageli täiel määral ära riigiabireeglite praegusi võimalusi sotsiaalmajanduse toetamiseks olukorras, kus turg üksi ei suuda saavutada rahuldavat juurdepääsu tööturule ja sotsiaalset kaasatust, ning piirduvad vähese tähtsusega abi üldise künnise piiresse jäävate meetmetega ega kasuta võimalust kehtestada meetmeid komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ⁽²⁸⁾ (üldine grupierandi määrus) alusel, näiteks regionaalabi, riskifinantseerimisabi ja ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks antav abi. Praegu on vähese tähtsusega abi ülemmäär 200 000 eurot kolmeks aastaks, kuid kehtivad reeglid aeguvad 31. detsembril 2023 ja neid vaadatakse praegu läbi. Riigiabi saab lubada ka üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid reguleerivate liidu õigusnormide alusel, kuid avaliku sektori asutused ei kasuta sageli neid võimalusi täiel määral ära, eriti selleks, et pakkuda sotsiaalteenuseid haavatavate isikute tööalase lõimimise valdkonnas. Avaliku sektori asutused peavad kõigepealt uurima, kas meetet saab käsitada riigiabina aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.
- (22) Ka maksupoliitikal saab olla oluline roll selles, et soodustada sotsiaalmajandust ja tagada, et sotsiaalmajanduse üksused saavad tegutseda kõrvuti tavaettevõtetega, mis loob õiglasema ettevõtluskeskkonna ning toetab ühtlasi sotsiaalset kaasatust ja paremat juurdepääsu tööhõivele. Mõned liikmesriigid on kehtestanud kõnealuse sektori arengut soodustava maksustamisraamistiku, sealhulgas sotsiaalmajanduse vajadustele kohandatud maksusoodustused, tunnistades samal ajal sotsiaalmajanduse mitmekesisust ja vältides killustatust. Mitmes liikmesriigis esineb endiselt haldustõkkeid üle liikmesriikide piiride avalikes huvides tehtavate annetustega. Hästi kavandatud maksusoodustused annetustele, mida tehakse avalikes huvides tegutsevatele sotsiaalmajanduse üksustele, saavad soodustada nende üksuste rahastamist ja seda ka liidus piiriülelset, kooskõlas aluslepingus sätestatud mittediskrimineerimise põhimõttega. Ühtlasi tuletatakse meelde, et teatavatele kaupadele ja teenustele, mida sageli tarnivad või osutavad sotsiaalmajanduse üksused, võib kohaldada vähendatud käibemaksuäära kooskõlas nõukogu direktiivi 2006/112/EÜ ⁽²⁹⁾ artikliga 98 ja III lisaga.

⁽²⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. märtsi 2021. aasta määrus (EL) 2021/523, millega luuakse programm „InvestEU“ ja millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 (ELT L 107, 26.3.2021, lk 30).

⁽²⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

⁽²⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/240, millega luuakse tehnilise toe instrument (ELT L 57, 18.2.2021, lk 1).

⁽²⁸⁾ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1).

⁽²⁹⁾ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, 11.12.2006, lk 1).

- (23) Sotsiaalmajanduse üksuste puhul on eriti olulised sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise protsessid, sest need võimaldavad neil üksustel paremini mõista ja esile tuua oma mõju ning juurde pääseda mõjupõhisele rahastusele. Sotsiaalse mõju mõõtmine hõlmab selliste parameetrite ja vahendite kasutamist, millega saab välja selgitada konkreetse sekkumise või algatuse sotsiaalse mõju. Sotsiaalse mõju juhtimine hõlmab selliste süsteemide ja protsesside ning sellise suutlikkuse loomist, mida organisatsioon vajab, et oma mõju aktiivselt juhtida ja seda suurendada. Olemasolevate raamistike ja vahendite paljusus võib aga tekitada raskusi, eriti vähemate ressurssidega üksustele. Avaliku sektori investeeringute sotsiaalsete tulemuste jälgimine võimaldab avalikku kontrolli, võib aidata põhjendada maksumaksja raha kasutamist sotsiaalmajanduse üksuste või sotsiaalmajandusliku tegevuse toetamiseks ja aidata ära hoida nn mõjupesu (mõju tegelikust suuremana näitamine või selle kohta alusetu väite esitamine). Sellega seoses saavad olla kasulikud sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise käsitusviisid, mis on hästi läbimõeldud, proportsionaalsed ja kohandatud konkreetsete üksuste vajadustele. Need peaksid põhinema standardmeetoditel ja -näitajatel, samuti sellistel teguritel nagu üksuste suurus, arengutase ja mitmekesisus. Sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise meetodite sidumine ÜRO kestliku arengu eesmärkidega võib anda kasuliku raamistiku mõju näitamiseks.
- (24) Sotsiaalmajandus on viimase kümne aasta jooksul muutunud liidus riikide ja piirkondade tasandil nähtavamaks ja leidnud rohkem tähelepanu. Paljudes liikmesriikides on sektori võimalused siiski veel kasutamata. Kui liikmesriikide vahel tegevust ei koordineerita ja teavet ei vahetata, jäävad sotsiaalmajanduse arengus esinevad erinevused püsima, mistõttu on liikmesriikidel väga kasulik üksteiselt õppida ja jagada parimaid tavasid. Ka üldsus teab sotsiaalmajandusest ja selle toodavast kasust vähe. See võib takistada toetuspoliitika ja turuvõimaluste arendamist sotsiaalmajanduse jaoks. Reguleerimine, mille käigus tagatakse ühtlasi, et uued õigusaktid vastavad sotsiaalmajanduse üksuste vajadustele, võib suurendada teadlikkust ja nende üksuste legitiimsust, mis hõlbustab juurdepääsu rahastusele ja turgudele. Riikide avaliku sektori asutused ja sidusrühmad on selleks, et parandada arusaamist sotsiaalmajandusest ja muuta see sektor nähtavamaks, teinud mitu algatust, mis käsitlevad näiteks sotsiaalmajanduse spetsiifilisi õiguslikke vorme, määrgiseid ja staatust⁽³⁰⁾, ning korraldanud ulatuslikke teavituskampaniaid. Muude edukate reformide hulgas on ministriumides sotsiaalmajandusega tegelevate üksuste loomine ning tõhustatud dialoog sidusrühmade ja avaliku sektori asutuste vahel. Sotsiaalmajanduse nähtavamaks muutmise on äärmiselt oluline, et täielikult tunnustada selle positiivset mõju ühiskonnale, nagu on rõhutatud sotsiaalmajanduse tegevuskavas sotsiaalmajanduse portaali kasutuselevõtuga.
- (25) Selleks et paremini mõista sotsiaalmajanduse ärimudeleid ning teha tõenditel põhinevaid poliitilisi otsuseid, on oluline täpsete andmete ja statistika olemasolu. Sotsiaalmajanduse, sealhulgas selle majandusliku lisaväärtuse ja tulemuslikkuse kohta on aga vähe usaldusväärseid andmeid. Olemasolevad andmed on sageli puudulikud ja neid on raske võrrelda. Näiteks on vaid vähesed liikmesriigid laiendanud oma riiklike arvepidamissüsteeme, et koguda sotsiaalmajanduse kohta täiendavaid andmeid (näiteks satelliitarvepidamises), kuigi liidu eelarvest on võimalik selleks saada rahalist toetust. Ettevõtlike struktuurstatistika ei hõlma tavaliselt sotsiaalmajandust, näiteks kui statistika põhineb tulunduslike ettevõtete loodud majandusandmetel ja tavapärased sotsiaalmajanduse üksused lisatakse vaid ülejäänud kategooriatesse. Kui oluline statistika sotsiaalmajanduse suuruse, tööjõu, arengu ja probleemide kohta saab kättesaadavaks, muutuvad kehtestatud strateegiad ja meetmed tõhusamaks ning neid saab paremini kohandada sektori erinevatele olukordadele.
- (26) Laiemas vaates võib sotsiaalmajanduse edendamine olla kriitilise tähtsusega Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

EESMÄRK

1. Koosõlas samba põhimõtetega on käesoleva soovitus eesmärk soodustada juurdepääsu tööturule ja sotsiaalset kaasatust, andes liikmesriikidele suuniseid selle kohta, kuidas edendada sotsiaalmajandust toetavat poliitika- ja õigusraamistikku ja selle arengut hõlbustavaid meetmeid.

⁽³⁰⁾ Õiguslik staatus / kvalifikatsioonid, mida mõnikord nimetatakse ka määrgisteks, erinevad õiguslikest vormidest, sest neid saavad kasutada erinevas õiguslikus vormis tegutsevad üksused, sealhulgas tulundus- ja mittetulundusorganisatsioonid.

Kõnealuste sihtide saavutamiseks soovitatakse liikmesriikidel kooskõlas riikliku pädevusega ja võttes arvesse riikide olusid teha koostööd sidusrühmadega, et tunnistada, toetada ja kasutada ära sotsiaalmajanduse panust.

2. Edendades sotsiaalmajandust, toetatakse käesoleva soovitusena liidu 2030. aastaks seatud kolme peamise eesmärgi, mis käsitlevad tööhõivet, oskusi ning vaesuse vähendamist, saavutamist kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavaga.
3. Sotsiaalmajanduse edendamine soodustab ka õiglast ja kestlikku sotsiaal-majanduslikku ja tööstuse arengut. See aitab edendada Euroopa rohelist kokkulepet, majandusdemokraatiat, kestlikku arengut ja inimeste aktiivset osalemist ning parandada sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust liikmesriikides.

MÕISTED

4. Käesolevas soovitusena kasutatakse järgmisi mõisteid, võttes samal ajal arvesse liikmesriikide kehtivaid õigusraamistikke:
 - a) „sotsiaalmajandus“ – selliste eraõiguslike üksuste kogum, kes pakuvad kaupu ja teenuseid oma liikmetele või ühiskonnale ning kes kasutavad selliseid organisatsioonivorme nagu ühistud, vastastikuse abi ühingud, ühendused (sealhulgas heategevusorganisatsioonid), sihtasutused või sotsiaalsed ettevõtted või ka muid õiguslikke vorme ning kelle tegevus vastab järgmistele peamistele põhimõtetele ja tunnusoontele:
 - i) kasumist tähtsam on inimesed ning sotsiaalne või keskkonnakasutamine;
 - ii) kogu kasum ja ülejääk või suurem osa sellest taainvesteeringutakse, et täita edasi oma sotsiaalseid või keskkonnaeesmärke ning viia ellu tegevusi, mis on liikmete/kasutajate („kollektiivsed huvid“) või kogu ühiskonna huvides („üldhuvi“), ning
 - iii) demokraatlik või kaasav juhtimine;
 - b) „sotsiaalne ettevõtte“ – eraõiguslik üksus, kes pakub turul kaupu ja teenuseid ettevõtluse põhimõttel ning kooskõlas sotsiaalmajanduse põhimõtete ja tunnusoontega ning kelle äritegevus on ajendatud sotsiaalsetest või keskkonnaeesmärkidest. Sotsiaalsed ettevõtted võib luua eri õiguslikus vormis;
 - c) „sotsiaalne innovatsioon“ – tegevus, mis on sotsiaalne nii oma tulemuste kui ka vahendite poolest, eelkõige tegevus, mis on seotud uute toodete, teenuste, tavade ja mudelitega seonduvate ideede arendamise ja elluviimisega, mis ühtaegu vastab sotsiaalsetele vajadustele kui ka loob uusi sotsiaalseid suhteid või avaliku sektori, kodanikuühiskonna või erasektori organisatsioonide vahelist koostööd, olles seega ühiskonnale kasulik ja suurendades selle tegutsemisvõimet, nagu see on kindlaks määratud määruses (EL) 2021/1057. Sotsiaalse innovatsiooni ajendiks on sageli sotsiaalmajandus.

TÖÖTURULE JUURDEPÄÄSU JA SOTSIAALSE KAASATUSE SOODUSTAMINE SOTSIAALMAJANDUSE KAUDU

Juurdepääs tööturule

5. Liikmesriikidel soovitatakse tunnustada ja toetada sotsiaalmajanduse konkreetset lisaväärtust, lihtsustades juurdepääsu tööturule ja soodustades kvaliteetset töökohti kõigi jaoks ning edendades samal ajal ka õiglasi töötingimusi, tööohutust ja töötervishoidu, võrdõiguslikkust ja mittediskrimineerimist. Seda tuleks teha kaasava majanduskasvu raames, nagu on rõhutatud 2022. aasta liikmesriikide tööhõivepoliitika suunistes, ning kooskõlas riikide oludega, eelkõige:
 - a) luues või soodustades partnerlusalgatusi, millega kaasatakse sotsiaalmajanduse üksusi aktiivse tööturupoliitika kujundamisse ja rakendamisse;
 - b) tagades, et avaliku sektori asutused pakuvad sotsiaalmajanduse üksustele piisavat toetust, et paremini lõimida tööturule naisi, ebasoodsas olukorras olevaid ja teisi alaesindatud rühmi (näiteks pikaajalised töötud, vaimse tervise häiretega isikud, tööturul mitteaktiivsed, madala kvalifikatsiooniga või puudega inimesed, rändetaustaga, rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed (sealhulgas romad), noored ning vanemaalsed töötajad) järgmise kaudu:

- i) sellise töökogemuse tunnustamine, mis on saadud sotsiaalmajanduse üksustes, sealhulgas tööleloomimisega tegelevates sotsiaalsetes ettevõtetes, mis pakuvad sellistele rühmadele tööd ja kohandatud tuge;
 - ii) meetmed, millega aidatakse neil inimeste rühmal valmistuda tööhõiveks, pakkudes sotsiaalsetes ettevõtetes töökogemust, et neid avatud tööturule lõimida;
- c) toetades avalike tööturuasutuste, kohalike omavalitsuste, sotsiaalmajanduse üksuste, hariduse ja koolituse pakkujate ning tavaettevõtete vahelisi koostööprojekte, et pakkuda kohandatud kutsenõustamist ning õppe- ja koolitusvõimalusi noortele, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel. Need võimalused võivad hõlmata õpipõisiõpet, töökümbelprogramme, isiklikku juhendamist ja kohtumisi eeskujudega ning nende eesmärk peaks olema hõlbustada tööturule lõimimist kooskõlas tugevdatud noortegarantiiga;
- d) edendades sotsiaalmajanduses ettevõtlust, sealhulgas idufirmade kaudu, kui vahendit, mis soodustab füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist ja muid tööhõivevorme, arendab kohalikul tasandil majandustegevust ning käsitleb ühiskondlikke väljakutseid uuenduslike ja kaasavate ärimudelite kaudu, kusjuures selle saavutamiseks võivad liikmesriigid näiteks:
- i) tagada sotsiaalmajanduses tegutsevatele ettevõtjatele juurdepääsu sotsiaalkaitsele;
 - ii) kaaluda stiimulite loomist uute töötajate töölevõtmiseks;
 - iii) teha kindlaks võimalikud ebasoodsad haldustegurid või haldustakistused sotsiaalse ettevõtte asutamisel ning neid hinnata ja käsitleda;
 - iv) edendada sotsiaalmajanduses idufirmade kultuuri, idufirmade jaoks vajalike oskuste arendamist ja idufirmadele sobivate raamtingimuste loomist ning sotsiaalmajanduse mudelite kui asjakohase vahendi kaasamist idufirmasid käsitlevasse poliitikasse;
- e) kujundades poliitikat ja võttes meetmeid, millega edendatakse soolist võrdõiguslikkust ja soolõimet sotsiaalmajanduses, näiteks:
- i) võidelda diskrimineerivate sotsiaalsete normide ning naiste ja meeste oskusi kehtestavate stereotüüpide, samuti naiste töö alahindamise vastu;
 - ii) pakkuda kohandatud tuge naiste võimestamiseks, vähendades tööhõivealast soolõhet, tagades võrdse juhtimise ning võrdse tasu võrdse või võrdväärse töö eest;
 - iii) võimaldada juhendamise- ja mentorlusprogrammidele juurde pääseda naistel, kes soovivad saada sotsiaalmajanduse valdkonnas ettevõtjateks ja juhtideks;
- f) tagades tugiraamistiku ettevõtte üleminekuks töötajatele, et luua töötajate ühistuid ja muid asjakohaseid sotsiaalmajanduse õiguslike vorme, et vältida töökohtade kadumist ja kaitsta majandustegevust, pakkudes samal ajal kaasnevaid teenuseid ja teavet ettevõtte töötajatele ülemineku tõenäoliste kulude ja tulude kohta;
- g) tehes koostööd sotsiaalmajanduse üksustega, et võimaldada tööturule jõuda suuremal arvul puudega inimestel, näiteks arendades tugitehnoloogiat;
- h) edendades sotsiaalmajanduses sotsiaaldialogi, et tagada õiglased töötingimused, sealhulgas õiglane palk, austades seejuures sotsiaalpartnerite autonoomiat;
- i) võttes arvesse sotsiaalmajanduse üksustes välja töötatud konkreetseid demokraatlikke tavasid.

Sotsiaalne kaasamine

6. Võttes arvesse riikides valitsevaid erinevaid olusid, soovitatakse liikmesriikidel tunnustada ja toetada rolli, mida sotsiaalmajandus täidab tihedas koostöös avalikult kättesaadavate sotsiaalteenustega, et pakkuda ligipääsetavaid ja kvaliteetseid sotsiaal- ja hooldusteenuseid ning eluruume, võttes arvesse ka ebasoodsas olukorras olevaid rühmi. See võib näiteks hõlmata järgmist:
- a) üldhuviteenuste loomisel ja osutamisel tehtav koostöö sotsiaalmajanduse üksustega nende vastavates tegevusvaldkondades;
 - b) sotsiaalmajanduse üksuste kaasamine inimkesksete sotsiaal- ja hooldusteenuste väljatöötamisse ja osutamisse, sealhulgas eakatele, nagu on rõhutatud Euroopa hooldusstrateegias;

- c) koostöö sotsiaalmajanduse üksustega, et töötada välja ja osutada lastele ja noortele, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest pärit lastele, hooldus- ja tugiteenuseid kooskõlas Euroopa lastegarantiiga, mis on loodud nõukogu soovitusel (EL) 2021/1004, ⁽³¹⁾ ning kooskõlas liidu strateegiaga lapse õiguste kohta ⁽³²⁾.

Oskused

7. Liikmesriikidel soovitatakse toetada sotsiaalmajandusega seotud koolitust ja oskuste arendamist, eelkõige:
- a) kasutades ära olemasolevat oskuste prognoosimist, millega jälgitakse majanduse ja tavapärase tööturu vajadusi, et mõista, kuidas sotsiaalmajandus saab aidata pakkuda oskustööjõudu ja leevendada tööjõupuudust;
 - b) soodustades hariduses osalemist, koolitustegevust ja oskusi sotsiaalmajanduses järgmiste meetmetega:
 - i) korraldada õpivahetusi sotsiaalmajanduse üksuste, koolitusorganisatsioonide ja tavaettevõtete vahel, et parandada digi- ja rohepöördeks vajalikke juhtimis-, ettevõtlus- ja tööalaseid oskusi (sealhulgas ringmajandust toetavaid, parandamis- ja digioskusi);
 - ii) võimaldada ümber- ja täiendõpet elukestvatele õppijatele, sealhulgas naistele ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste rühmadele, ning aidata neil siirduda avatud tööturule, kooskõlas Euroopa lähenemisviisiga elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikro kvalifikatsioonitunnistustele ja teiste meetmetega, mis vastavad riigi eripärale;
 - iii) lisada sotsiaalmajanduse alane või sotsiaalmajanduse pakutav koolitus selliste koolituste loetellu, mis on rahastamiskõlblikud isiklikult õppekontolt, ⁽³³⁾ kui see on asjakohane, ja muud olemasolevad riigi tasandi algatused;
 - iv) innustada pakkuma töötajatele koolitusvõimalusi, mis võimaldavad alustada karjääri sotsiaalmajanduses, näiteks kohandatud nõustamis- ja koolitusprogrammide abil, mis on koostatud kestliku arengu alase hariduse põhimõtete alusel;
 - c) luues kooskõlas kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistikuga sotsiaalmajanduses spetsiaalsed õpipoisiõppe süsteemid, mis aitavad noortel, eelkõige neil, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, täiendada oma oskusi ja valmistada end ette tööturule sisenemiseks ning võimaldavad sotsiaalmajandusel arendada sektoris talente;
 - d) soodustades sotsiaalmajanduse ja sotsiaalse ettevõtluse oskuste integreerimist haridusse ja koolitusse kõigil haridustasanditel, eelkõige ettevõtlus- ja ärikursustel, näiteks edendades tudengite juhitavaid sotsiaalmajanduse üksusi, sealhulgas tudengiühistuid kui õppimisvõimalust, ning võimaldades sotsiaalmajanduse üksustel ja sotsiaalsetel ettevõtjatel juurde pääseda juhendamise- ja mentorlusprogrammidele;
 - e) luues sotsiaalmajanduse alase koolituse riiklikud pädevuskeskused ning osaledes riikidevahelistes algatustes, mis hõlbustavad juurdepääsu erialastele haridus- ja koolitusprogrammidele sotsiaalmajanduse vallas, näiteks tehes koostööd kutsehariduse ja -õppe pakkujatega, kes töötavad olemasolevate asutuste raames, nagu kutsehariduse tipptaseme keskused, millele on osutatud nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitusel jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta ⁽³⁴⁾.

Sotsiaalne innovatsioon ja kestlik majandusareng

8. Liikmesriikidel soovitatakse tugevdada sotsiaalmajanduse üksuste toetavat rolli sotsiaalse innovatsiooni ning kohaliku arengu ja tööhõive jaoks oluliste sektorite edendamisel. Seda saab saavutada näiteks:

⁽³¹⁾ ELT L 223, 22.6.2021, lk 14.

⁽³²⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi lapse õiguste strateegia“ (COM(2021) 142 final).

⁽³³⁾ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus, mis käsitleb isiklike õppekontosid (2022/C 243/03) (ELT C 243, 27.6.2022, lk 26).

⁽³⁴⁾ ELT C 417, 2.12.2020, lk 1.

- a) edendades sotsiaalseid ja kohapõhist innovatsiooni soodustavat ökosüsteemi, hõlbustades koostöö- ja partnerlusalgatusi sotsiaal- ja ringmajanduse üksuste, tavaettevõtete, rahastajate, kohalike omavalitsuste ning muude sidusrühmade vahel. Selleks võib näiteks teha järgmist:
- i) luua või soodustada sotsiaalse innovatsiooni keskusi või sotsiaalse ja ökoinnovatsiooni klastreid, mille eesmärk on rahuldada kohalikke vajadusi ning katsetada ühiseid lahendusi;
 - ii) kaasata sotsiaalrajanduse üksusi kogukonna juhitud kohalikkude arengusse, sealhulgas kasutades olemasolevaid liidu rahastamisvahendeid;
 - iii) teha koostööd riiklike ja piirkondlike sotsiaalse innovatsiooni pädevuskeskustega, et luua võrgustikke, suurendada suutlikkust ja sünergiaid, tuua esile tõhusust ning töötada välja olulisi vahendeid ja meetodeid sotsiaalse innovatsiooni stimuleerimiseks;
- b) tagades, et sotsiaalrajandust käsitlev poliitika on seotud tööstuspoliitikaga ning üleminekuga digi-, kliimaneutraalsele ja ringmajandusele, näiteks tehnoloogiakeskuste ja sotsiaalse innovatsiooni keskuste võrgustike kaudu, ning edendades sotsiaalrajandust kui vahendit, millega tugevdada õiglust ja üldsuse heakskiitu üleminekutele, võttes arvesse selle suunatud ühiskondlikele eesmärkidele ning asjaolu, et sotsiaalrajanduse aluseks on kohalikud kogukonnad;
- c) kohandades õigusraamistikke sotsiaalrajanduse üksuste toetamiseks ringmajanduses, näiteks tagades õiged stiimulid ettevõtete jaoks, et nad müümata ja tagastatud kaupa hävitamise asemel sotsiaalrajanduse üksustele parandamiseks ja korduskasutamiseks annetaksid, ning üksikisikute jaoks, et nad kasutatud esemeid annetaksid, samuti tagades sotsiaalrajanduse üksuste juurdepääsu jäätmevoole, kaasates nad jäätmetekke vältimise strateegiatesse ning lubades toidupankadel koguda toiduülejääke või neid sellele innustades;
- d) soodustades kohalikkude arengut ja territoriaalset ühtekuuluvust sotsiaalrajandusega seotud kogukonnapõhiste algatuste ja ökosüsteemide, näiteks energiakogukondade, jagatud liikuvuse lahenduste, digiplatvormiühenduste, hooldusteenuste, taskukohase ja kogukonnajutuse, põllumajandusühenduste ning kohalike lühikeste toiduahelate ja turgude kaudu, et inimestel oleks juurdepääs kohalikele toodetele ja teenustele;
- e) parandades sotsiaalrajanduse üksuste juurdepääsu digivahenditele ja uuele tehnoloogiale, nagu avatud lähtekoodiga, plokiahela ja hajusraamatu tehnoloogia, suurandmed ja tehisintellekt, ning innustades avaliku sektori asutusi toetama avatud lähtekoodiga tarkvara koostöös sotsiaalrajanduse ja teiste asjaomaste sidusrühmadega;
- f) edendades sotsiaalrajanduse üksuste kaasamist kohalikkude ja piirkondlikkude arengusse, integreerides neid olemasolevatesse rajanduse ja innovatsiooni tugisüsteemidesse.

SOTSIAALMAJANDUSE TUGIRAAMISTIKE VÄLJATÖÖTAMINE

9. Liikmesriikidel soovitatakse töötada välja poliitika- ja õigusraamistikud, mis võimaldavad ja toetavad sotsiaalrajandust. Selleks innustatakse neid töötama kooskõlas käesoleva soovitusena, liidu sotsiaalrajanduse tegevuskava ning muude liidu poliitikasuunistega välja ja võtma kasutusele terviklikud strateegiad, millega tunnustatakse ja stimuleeritakse sotsiaalrajandust, või kohandama olemasolevaid strateegiaid või muid poliitikaalgatusi.
10. Liikmesriikidel soovitatakse kehtestada mehhanismid konsultatsioonide ja dialoogide pidamiseks avaliku sektori asutuste ja sotsiaalrajandust esindavate organisatsioonide vahel. See võib hõlmata kõrgetasemeliste rühmade loomist ning sotsiaalrajandust esindavate võrgustike loomist ja arendamise toetamist.
11. Punktis 9 osutatud strateegiates või muudes poliitikaalgatustes peaksid liikmesriigid võtma omaks sotsiaalrajanduse üldpõhimõtted, tunnusjooned ja tegevusulatused ning tunnustama, et need üksused võivad esineda mitmesuguses õiguslikus vormis ja staatuses ning on seotud erinevate riiklike, piirkondlike ja kohalike õigusnormide ja tavade-ga. Seoses sellega soovitatakse liikmesriikidel teha sotsiaalrajanduse arendamisel koostööd kohalike ja piirkondlike omavalitsustega.

12. Liikmesriikidel soovitatakse investeerida sellesse, et arendada oma ametiisikute ja -asutuste arusaamist sotsiaalmajandusest, kasutades koolitusprogramme ning riikide- või piirkondadevahelisi suutlikkuse suurendamise algatusi, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1059 ⁽³⁵⁾ sätestatud programmi „Interreg Europe“ alla kuuluvaid algatusi. Algatustes tuleks keskenduda vastastikusele õppele ja parimate tavade jagamisele, pöörates erilist tähelepanu piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning sotsiaalmajanduse sidusrühmade koostöö soodustamisele. Komisjon toetab seda tööd vastavalt käesoleva soovitusel punkti 23 punkti a alapunktile iii.
13. Liikmesriikidel soovitatakse, kui see on asjakohane, tugevdada sotsiaalmajanduse positsiooni oma rahvusvahelise koostöö ja arengupoliitikas ning suurendada toetust arenguriikides tegutsevatele sotsiaalmajanduse üksustele.

Juurdepäas avaliku ja erasektori rahalistele vahenditele

14. Liikmesriikidel soovitatakse luua riigi, piirkondade ja kohalikul tasandil sotsiaalset rahastamist toetav keskkond, eelkõige:
 - a) selgitades välja sotsiaalmajanduse üksuste, finantsvahendajate ja tugiorganisatsioonide rahastamisstruktuurid ning hinnata nende vajadusi ja olemasolevate toetuskavade tulemuslikkust;
 - b) hõlbustades sotsiaalmajanduse üksustel õiges arenguetapis juurde pääseda nende vajadustele kohandatud rahastusele, muu hulgas toetused ja muud subsiidiumid, omakapitali või kvaasiomakapitali kaudu rahastamine varajases ja stardijärgus või laenu, omakapitali või kvaasiomakapitali kaudu rahastamine või vahefinantseerimine kasvuetapis ning uuenduslikud rahastamiskavad, nagu avaliku ja erasektori partnerlused, ühisrahastusplatvormid ning eri liiki rahastamisvahendite või toetuste ja rahastamisvahendite kombinatsioonid;
 - c) edendades jaainvestorite juurdepääsu kestlikele ärimudelitele, sektoritele, toodetele ja teenustele, mida juhib või toetab sotsiaalmajandus;
 - d) hinnates avaliku sektori rahastamisprogrammidele, sealhulgas tavaettevõtete jaoks loodud programmidele juurdepääsu kriteeriume, et vältida põhjendamatuid tõkkeid sotsiaalmajanduse üksuste jaoks;
 - e) kaasates erasektori rahalisi vahendeid, tehes kooskõlas riigiabiireeglitega vajaduse korral kättesaadavaks avalikud tagatisskeemid, et julgustada spetsialiseerunud ja tavarahastajaid rahastama sotsiaalmajanduse üksusi;
 - f) suurendades teadlikkust sotsiaalmajanduse üksuste eripärast ja -vajadustest, et erasektori tavarahastajad suudaksid paremini pakkuda kohandatud rahalist toetust;
 - g) hõlbustades sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu ettevõtluse arendamise ja investeerimisvalmiduse toele kogu nende elutsükli jooksul, näiteks kasutades tavaettevõtlusinkubaatorite, ettevõtluskiirendite ja muude tugiorganisatsioonide teadlikkuse suurendamise toetuskavasid, et nad laiendaksid oma toetust sotsiaalmajanduse üksustele, muu hulgas pakkudes sotsiaalmajanduse üksuste juhtide võimalusi suutlikkuse suurendamiseks;
 - h) pakkudes sihtotstarbelist rahalist toetust ja suutlikkuse suurendamise võimalusi, et hõlbustada ettevõtete üleminekut töötajatele ühistute ja teiste asjakohaste sotsiaalmajanduse vormide kaudu, pakkudes seejuures töötajatele kaasnevaid teenuseid ja teavet ülemineku võimalike kulude ja tulude kohta;
 - i) pakkudes skeeme, mis muudavad rahastuse sotsiaalmajanduse üksustele kättesaadavamaks, näiteks võimalus lubada tööandja rahastatavates pensioni- või kogumisfondides osalevat üksikisikutest hoiustajatel või töötajatel valida fond, mis investeerib teatava osa mingisse sotsiaalsesse ettevõttesse;
 - j) kasutades võimalikult hästi ära ühtekuuluvuspoliitika fondide, muu hulgas Euroopa Sotsiaalfond+i (ESF+), samuti programmi „InvestEU“ liikmesriikide osa, taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude rahvusvaheliste, riigi tasandi ja piirkondlike vahendite kaudu saada olevat rahastust, rakendades meetmeid ja algatusi, mis on ette nähtud just sotsiaalmajanduse üksuste jaoks;

⁽³⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1059, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondist ja välisstegevuse rahastustest toetatava Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) erisätteid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 94).

- k) kasutades platvormi fi-compass nõustamisteenuseid liidu eelarve jagatud täitmise raames rakendatavate rahastamisvahendite kohta, et töötada ühtekuuluvuspoliitika fondide raames välja rahastamisvahendid tagastatava toetuse jaoks.

Juurdepäas turgudele ja riigihangetele

15. Liikmesriikidel soovitatakse innustada oma avaliku sektori hankijaid ostma kaupu ja teenuseid strateegiliselt ning püüdlema sotsiaalsete eesmärkide poole, võttes samal ajal arvesse ka sotsiaalset innovatsiooni ja keskkonnamäärkide. Selleks innustatakse neid täielikult ära kasutama liidu riigihankereeglite alusel kättesaadavaid vahendeid, muu hulgas vahendeid, mis on ette nähtud teatavate teenuste, nn isikuteenuste ja üldhuviteenuste pakkumiseks erikorra kohaselt, tuginedes solidaarsuse põhimõttele. Selleks, et soodustada sotsiaalselt vastutustundlike ja uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu riigihangetes, võib kasutada mitmesuguseid poliitikavahendeid, sealhulgas:
- a) võtta vastu poliitikasuunised ja hankestrategieid, sealhulgas võimalikud ametlikud eesmärgid, mida toetavad juhid ja millele pühenduvad nii poliitiline tasand kui ka peamised otsustajad ja eelarvejuhid;
 - b) anda suuniseid asjakohas(t)el haldustasandi(te)l, et hõlbustada sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu riigihangetele;
 - c) suurendada avaliku sektori hankijate ja ettevõtete teadlikkust sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete lisaväärtusest ning teha avaliku sektori hankijatele ja sotsiaalmajanduse üksustele kättesaadavaks eksperditeadmised;
 - d) innustada avaliku sektori hankijaid viitama hankedokumentides sotsiaal- ja tööõigusest ning kollektiivlepingutest tulenevatele konkreetsetele kohustustele, samuti sotsiaalsetele ja keskkonnamäärkidele kriteeriumidele, mida hanke suhtes kohaldatakse, ⁽³⁶⁾ paluma pakkujatel nende täitmist kinnitada ning kehtestama seiremeetmed;
 - e) soodustada struktureeritud, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat dialoogi sotsiaalmajanduse ja muude sidusrühmadega, et töötada välja sotsiaalselt vastutustundlik riigihankestrategia.
16. Liikmesriikidel soovitatakse ka innustada oma avaliku sektori hankijaid paremini ära kasutama liidu kehtiva õigusraamistiku paindlikke sätteid, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel turule pääseda, näiteks:
- a) soodustama turudialoogi, eelkõige korraldades läbipaistvaid ja kaasavaid esialgseid turu-uuringuid sihipäraselt väljavalitud võimalike tarnijatega;
 - b) reserveerima kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/23/EL ⁽³⁷⁾ artikliga 24, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL ⁽³⁸⁾ artiklitega 20 ja 77 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/25/EL ⁽³⁹⁾ artiklitega 38 ja 94 lepingud tööleldimise tegelevatele sotsiaalsetele ettevõtetele või sellistele ettevõtetele, mille töötajatest vähemalt 30 % on puudega inimesed või ebasoodsas olukorras olevad töötajad;
 - c) kehtestama proportsionaalsed ja kaasavad valikukriteeriumid, et võimaldada väikestel ja uuenduslikel sotsiaalsetel ettevõtetel teha lepingu saamiseks pakkumusi;
 - d) loobuma madalaima hinna loogikast, kasutades sotsiaalseid pakkumuste hindamise kriteeriume kooskõlas majanduslikult soodsaima pakkumuse reegli ja sotsiaalsete lepinguklauslitega, ning kehtestama hankemenetluste eri etappides, sealhulgas tehnilistes kirjeldustes täitmis- või funktsionaalsed nõuded;

⁽³⁶⁾ Direktiivi 2014/23/EL artikli 30 lõige 3, direktiivi 2014/24/EL artikli 18 lõige 2 ning direktiivi 2014/25/EL artikli 36 lõige 2.

⁽³⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1).

⁽³⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65).

⁽³⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).

- e) jaotama lepingud kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikliga 46 ja direktiivi 2014/25/EL artikliga 65 osadeks, muu hulgas ka selleks, et hõlbustada tavaettevõtete ja sotsiaalmajanduse üksuste koostööd, ning kasutama lihtsustatud korda, eelkõige sotsiaalteenuste ja muude eriteenuste puhul, et muuta protsess sotsiaalmajanduse üksustele juurdepääsetavamaks;
 - f) nõudma kooskõlas direktiivi 2014/24/EL artikliga 43 ja direktiivi 2014/25/EL artikliga 61 tehnilistes kirjeldustes, pakkumuste hindamise kriteeriumides või lepingu täitmise tingimustes konkreetseid määrgiseid, kui nad katsevad osta teatavate sotsiaalsete või keskkonnanäitajatega ehitustöid, asju või teenuseid.
17. Et aidata sotsiaalmajanduse üksustel oma tegevusulatust laiendada, soovitatakse liikmesriikidel soodustada sotsiaalmajanduse üksuste ja tavaettevõtete koostööd, eelkõige:
- a) suurendades teadlikkust sotsiaalsest lisaväärtusest, edendades parimaid tavasid, mis julgustavad tavaettevõtteid kaasama sotsiaalseid ettevõtteid oma pikaajalistesse tarne- ja väärtusahelatesse ning tarbijaid ostma sotsiaalmajanduse üksuste toodetud kaupu või nende loodud teenuseid (nn sotsiaalne ostmine);
 - b) suurendades mentorlus-, kontaktiloomis- ja vahendusteenuste pakkumist, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel luua pikaajalisi partnerlussuhteid laiemate äriühingutega;
 - c) edendades ja toetades seda, et tööleõimimisega tegelevate sotsiaalsete ettevõtete töötajad töötavad koos tavaettevõtetega, et saada kogemusi avatud tööturul;
 - d) aidates sotsiaalmajanduse üksustel ja ettevõtjatel kasutada võimalikult hästi ära uusi tehnoloogialahendusi eraturgudele juurdepääsemiseks, kasutades sotsiaalmajandusest lähtuvaid veebiplatvorme, koostööruume ja digitaalseid ühisvarasid.

Riigiabi

18. Kui sotsiaalmajanduse toetamise meede kujutab endast riigiabi, soovitatakse liikmesriikidel kohaldatavaid õigusnorme järgides kasutada võimalikult hästi ära riigiabireeglite võimalusi sotsiaalmajanduse toetamiseks, nagu on ette nähtud määrusega (EL) nr 651/2014, üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlevate reeglitega ja vähese tähtsusega riigiabi reeglitega, tehes järgmist:
- a) kasutada määrust (EL) nr 651/2014, eelkõige:
 - i) kaaluda väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd) investeerimisabi andmist, näiteks sotsiaaltaristu jaoks varade ostmiseks kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 17, ja innustada abi saavates piirkondades kasutama investeringuteks ettenähtud regionaalabi kooskõlas nimetatud määruse artikliga 14;
 - ii) kasutada võimalikult hästi ära sätteid, mis lubavad anda VKEdele riskifinantseerimisabi kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 21 ja 21a, näiteks luues erainvestorite osalusel investeerimisfondide, et toetada konkreetset sotsiaalseid ettevõtteid, muu hulgas uurides võimalusi maksusoodustuste tegemiseks sõltumatutele füüsilisest isikust erainvestoritele, kes pakuvad abikõlblikele ettevõtetele otse või kaudselt riskifinantseerimist;
 - iii) kaaluda starditoetust, mis võimaldab alustavatel börsil noteerimata väikeettevõtetel kasutada mitmesuguseid abimeetmeid, näiteks sooduslaene, sooduspreemiaga tagatise või toetusi kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 22;
 - iv) investeerida inimestesse, võttes vastu abikavasid ebasoodsas või eriti ebasoodsas olukorras olevate töötajate taasõimimiseks tööturule kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 32 ja 35;

- v) hõlbustada puudega töötajate täielikku kaasamist igat liiki ettevõtetesse, kasutades eritoetusi, sealhulgas palgatoetuste vormis antavat abi ettevõtjatele kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 33 ja 34;
 - vi) toetada kohaliku taristu (mis võib hõlmata ka kohalikku sotsiaaltaristut) rajamist või uuendamist, andes abi investeeringukulude ja investeeringu tegevuskasumi vahe katmiseks kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 56;
 - vii) kaaluda protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooniks ette nähtud abi andmist tehnoloogia arendamiseks iga tüüpi ettevõtetele, sealhulgas sotsiaalmajanduse üksustele ja idufirmadele, samuti kaaluda suurematele ettevõtetele abi andmist koostöö tegemiseks VKEdest sotsiaalmajanduse üksustega, kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artikliga 29;
 - viii) toetada digi- ja rohepöörde õnnestumist, kasutades olemasolevaid võimalusi kooskõlas määruse (EL) nr 651/2014 artiklitega 25–28 ja artikliga 36;
- b) uurida kooskõlas kohaldatavate riigiabireeglitega, milliseid sotsiaalmajanduse üksuste osutatavaid teenuseid võiks määratleda ja rahastada üldist majandushuvi pakkuvate teenustena sellistes valdkondades nagu haavatavate isikute tööalane lõimimine, sotsiaaleluruumide pakkumine või tervishoiu- ja sotsiaalteenused, näiteks lapsehoid või eakate või puudega inimeste hooldus; vastavalt komisjoni otsusele 2012/21/EL⁽⁴⁰⁾ võib sotsiaalseid vajadusi rahuldavate teenuste eest makstav hüvitis teatavatel tingimustel isegi olla teavitamiskohustusest vabastatud, olenemata saadud hüvitise suuruselt;
 - c) kasutada olemasolevaid võimalusi, et anda läbipaistvaid vähese tähtsusega abi summasid, võttes arvesse, et üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele üksustele kehtib kõrgem piirmäär.

Maksustamine

19. Ilma et see piiraks riigiabireeglite kohaldamist, soovitatakse liikmesriikidel kaaluda meetmeid eesmärgiga:

- a) tagada, et maksusüsteemid ei takista sotsiaalmajanduse arengut, ja hinnata, kas need süsteemid soodustavad sotsiaalmajanduse arengut piisavalt;
- b) töötada sotsiaalmajanduse jaoks välja maksusoodustusi, kui neid ei ole juba tehtud, kooskõlas sotsiaalpoliitika eesmärkide ja liikmesriikide praeguste tavade ning liidu õigusega, kusjuures need soodustused võivad hõlmata järgmist:
 - i) ettevõtte tulumaksuvabastused sotsiaalmajanduse üksuste jaotamata kasumilt;
 - ii) tulumaksusoodustused, kasutades mahaarvamisi või maksukrediiti, mida võimaldatakse era- või institutsioonilistele rahastajatele, või määramissüsteemi, mille kohaselt maksumaksjad saavad teatada oma maksuhaldurile kindla protsendi oma tasumisele kuuluvast tulumaksusummast, mis jaotatakse avalikes huvides tegutsevatele üksustele;
 - iii) ühekordse maksena saadud töötushüvitiste maksuvabastused, et hõlbustada ettevõtete üleminekut töötajate ühistutele;
- c) vaadata läbi sotsiaalmajanduse üksuste maksukohustuse täitmise koormus ja võimaluse korral seda vähendada;
- d) hõlbustada avalikes huvides tehtavate piiriüleste annetuste puhul praktilisel tasandil nõuete täitmist maksustamise eesmärgil, näiteks andes annetust saava muus liikmesriigis asutatud üksuse jaoks välja standardvormi, millele esitatakse annetussumma ning nii annetuse saaja kui ka annetaja;
- e) tagada, et sotsiaalmajanduse üksusi ei kasutata maksudest kõrvalehoidmiseks, maksustamise vältimiseks, agressiivseks maksuplaneerimiseks ega rahapesuks, tagades ühtlasi, et sellega seotud haldusmenetlused on tõhusad ja proportsionaalsed.

⁽⁴⁰⁾ Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsus Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3).

Sotsiaalse mõju mõõtmine ja juhtimine

20. Kooskõlas komisjoni algatustega, millele on osutatud punkti 23 punkti a alapunktis v, soovitatakse liikmesriikidel koostöös sotsiaalmajanduse üksustega ja esindusorganisatsioonidega toetada mõju mõõtmise ja mõju juhtimise tavade kasutuselevõttu, eelkõige:
- lisades sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise tavad ja meetodid sotsiaalmajandusega seotud riiklikesse poliitika- raamistikesse ja programmidesse;
 - pakkudes headel tavadel põhinevat kohandatud tuge, et aidata sotsiaalmajanduse üksustel võtta kasutusele lihtsad ja praktilised mõju mõõtmise ja juhtimise meetodid, mis parandavad selliste üksuste tulemusi, näitavad nende sotsiaalset mõju ja hõlbustavad juurdepääsu mõjupõhisele rahastusele;
 - innustades sotsiaalmajanduse üksusi mõõtma oma mõju, suurendades asjaomast suutlikkust sihtotstarbelise kulutõhusa rahastamise kaudu, ning kasutama osa saadavast avaliku sektori rahast (toetused või lepingud) oma sotsiaalse mõju mõõtmiseks.

Nähtavus ja tunnustamine

21. Liikmesriikidel soovitatakse suurendada teadlikkust sotsiaalmajandusest ning sellest, kuidas sotsiaalmajandus aitab saavutada sotsiaalseid ja keskkonnanäidmeid, eelkõige:
- kaaludes sotsiaalmajanduse jaoks spetsiifiliste õiguslike vormide, õigusliku staatuse, märgiste või sertifitseerimissüsteemide kehtestamist või kohandamist, tuginedes nende võimaliku lisaväärtuse hindamisele, ning kaaludes teistes liikmesriikides kasutatavate märgiste ja sertifikaatide võimalikku vabatahtlikku vastastikust tunnustamist. Sellistes hindamistes tuleks uurida, mil määral need meetmed saavad parandada arusaamist sotsiaalmajandusest ja toetada selle arengut, võimaldades juurdepääsu konkreetsetele eelistele, näiteks paindlikkus konkreetsetes hankemenetlustes. Komisjon toetab seda tööd vastavalt punkti 23 punkti a alapunktile vi;
 - toetades sotsiaalmajanduse teemal koostöös asjaomaste valitsustasandite ja muude institutsioonidega (näiteks ülikoolid) korraldatavaid teavituskampaaniaid ja teadlikkuse suurendamise üritusi, sealhulgas nooremate põlvkondade seas;
 - levitades sotsiaalmajanduse üksuste eestveetavaid edukaid katsealgatusi ja häid tavasid ning edendades meetmeid nende heade tavade kordamiseks ja laiendamiseks sotsiaalmajanduse võrgustike ja üldsuse teavitamise kaudu.
22. Liikmesriikidel soovitatakse jälgida sotsiaalmajanduse arengut ja toimimist, soodustades teadusuuringuid ja kogudes kulutõhusal viisil statistikat ning kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid, eelkõige:
- kasutades võimalikult hästi ära komisjoni pakutavat tuge, et i) laiendada oma riiklike arvepidamissüsteeme, et koguda täiendavaid ja võrreldavaid andmeid (satelliitarvepidamine), ning ii) kohandada peamisi leibkonnauuringuid (näiteks tööjõu-uuring ning sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva statistika jaoks kasutatavad uuringud), et koguda teavet sotsiaalmajanduses osalemise kohta, sealhulgas soo ja vanuse järgi (ja võimaluse korral muude näitajate kaupa) rühmitatud andmeid, et mõista sotsiaalmajanduse mõju töökohtade loomisele;
 - soodustades avaliku sektori asutuste, teadusorganisatsioonide ja sotsiaalmajanduse esindajate koostööd statistika väljatöötamisel, laiendades ühtlasi teabeallikate (näiteks registrid, haldusandmed, uuringud ja loendused) valikut, et koguda täpseid andmeid;
 - toetades akadeemilisi ja sõltumatuid teadusuuringuid sotsiaalmajanduse teemadel, sealhulgas akadeemiliste ringkondade, avaliku sektori asutuste ja sotsiaalmajanduse koostöö kaudu.

LIIDU TOETUS

23. Nõukogul on hea meel, et komisjon kavatses toetada käesoleva soovitusel rakendamist, tehes koostööd liikmesriikidega, et töötada välja sotsiaalmajandust toetavad poliitika- ja õigusraamistikud. See hõlmab eelkõige järgmist:
- viia ellu sotsiaalmajanduse tegevuskavas välja kuulutatud algatused, mis hõlmavad järgmist:
 - võtta kasutusele ja hoida töös ELi sotsiaalmajanduse portaali, mis on sotsiaalmajanduse sidusrühmadele selge kontaktpunkt, mille kaudu leida teavet liidu rahastuse, poliitikameetmete, võrgustike/platvormide ning algatuste, sealhulgas suutlikkuse suurendamise kohta;

- ii) avaldada analüüs, mis käsitleb olemasolevaid sotsiaalmajanduse maksustamise raamistikke liikmesriikides, avalikes huvides tehtavate piiriüleste annetuste maksustamist ja mittediskrimineerimise põhimõtet;
- iii) hõlbustada ametiisikute vastastikuse õppe võimalusi sotsiaalmajandusega seotud teemadel, korraldades veebinare ja seminare. Need üritused võiksid põhineda kaardistamisel ning mitmesugustes sotsiaalmajanduse jaoks asjakohastes poliitikavaldkondades järgitavate heade tavade kogumisel ja vahetamisel, mis võimaldaks osalejatel jagada teadmisi ja teha kindlaks edukad strateegiad või muud asjakohased poliitikaalgatused. Neil üritustel saaksid ka liikmesriikide sotsiaalmajanduse koordinaatorid vahetada omavahel korrapäraselt parimaid tavasid ja üksteiselt õppida;
- iv) koguda sihipäraselt kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid tõendeid sotsiaalmajanduse toimimise ja struktuuri kohta liikmesriikides, sealhulgas toetades teadusuuringuid programmi „Euroopa horisont“ 2023.–2024. aasta tööprogrammi ⁽⁴¹⁾ raames;
- v) toetada sotsiaalse mõju mõõtmise ja juhtimise arendamist, selgitades välja ja vaadates läbi kehtivad tavad, sealhulgas nende vastavuse sotsiaalmajanduse üksuste vajadustele ja suutlikkusele, et parandada arusaamist sellistest tavadest ja hõlbustada nende kasutuselevõttu ⁽⁴²⁾. See töö tehakse tihedates konsultatsioonides sidusrühmadega, et töötada sotsiaalmajanduse üksuste jaoks välja lihtsad standardmeetodid, mille abil nad saaksid hinnata ja näidata oma sotsiaalset mõju;
- vi) algatada riiklikke sotsiaalmajanduse märgiseid ja sertifitseerimiskavasid käsitlev uuring, mille käigus selgitatakse välja olemasolevad algatused, tehakse kindlaks head tavad ning ühised tunnused ja kriteeriumid ning pakutakse liikmesriikidele välja ühine lähenemisviis ja suunised, pidades silmas vabatahtlikku vastastikust tunnustamist;
- vii) pakkuda liikmesriikidele tehnilist tuge reformideks, millega hoogustada sotsiaalmajandust nii kahe kui ka mitme riigi koostöös;
- viii) soodustada riikide koostööd sotsiaalse innovatsiooni vallas, kasutades Euroopa sotsiaalse innovatsiooni pädevuskeskust, Euroopa sotsiaalse innovatsiooni konkursi ning tulevast sotsiaalsete ettevõtjate ja novaatorite võrgustikku, mida toetatakse ühtse turu programmi alusel;
- ix) aidata kaasrakendada üleminekuprotsessi lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse tööstusökosüsteemi toetamiseks ⁽⁴³⁾, kogudes sidusrühmade antud lubadusi ning hõlbustades ökosüsteemi sidusrühmade koostööd rohe- ja digipöörde valdkonnas;
- x) jätkuvalt parandada sotsiaalsete ettevõtete ja muude sotsiaalmajanduse üksuste juurdepääsu rahastusele, näiteks programmi „InvestEU“ finantstoodete kaudu;
- xi) kasutada komisjoni hankemenetlustes sotsiaalselt vastutustundlikke hanketavasid;
- xii) juhtida noorte ettevõtluspoliitika akadeemiat, millega edendatakse noorte ettevõtlust, sealhulgas nais- ja sotsiaalsete ettevõtjate jaoks, tehes koostööd riiklike poliitikakujundajate ja noorte ettevõtlusvõrgustikega;
- xiii) via läbi uuring, milles uuritakse, kas olemasolevad tõendid õigustavad määruses (EL) nr 651/2014 sätestatud normide leevendamist seoses abiga, mida antakse sotsiaalsete ettevõtete rahastusele juurdepääsu võimaldamiseks ning ebasoodsas olukorras olevate või eriti ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks;
- xiv) teha kokkuvõtte kava rakendamiseks;

⁽⁴¹⁾ Komisjoni rakendusotsus teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ rakendamise eriprogrammi raames aastate 2023–2024 tööprogrammi vastuvõtmise kohta ((COM(2022) 7550).

⁽⁴²⁾ Komisjon avaldab koos OECDga aruande, milles tehakse kindlaks ja esitatakse kohandatud lähenemisviisid, mida Euroopa sotsiaalmajanduse üksused on juba läbi proovinud, ja käsitletakse nende eesmärki, ulatust ja põhijooni ning tuuakse esile head tavad.

⁽⁴³⁾ Aruanne „Lähiteenuste ja sotsiaalmajanduse üleminekuprotsess“.

- b) jälgida ja hinnata käesoleva soovitusel rakendamist;
- c) võttes aluseks liikmesriikide aruanded, millele on osutatud punktis 27, koostada – tehes samuti tihedat koostööd komisjoni asjakohaste sotsiaalmajanduse ja sotsiaalsete ettevõtete teemasid käsitlevate eksperdirühmadega – käesoleva soovitusel järgimiseks võetud meetmete hindamise aruanne, mis esitatakse arutamiseks tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele.

RAKENDAMINE, JÄLGIMINE JA HINDAMINE

- 24. Liikmesriikidel, võttes arvesse riikide olusid, soovitatakse kas oma sotsiaalmajanduse strateegiad vastu võtta või neid ajakohastada või lõimida sotsiaalmajandus asjakohastes strateegiatesse või muudesse poliitikaalgatustesse 24 kuu jooksul alates käesoleva soovitusel vastuvõtmisest.
- 25. Kooskõlas käesoleva soovitusel eesmärkidega, soovitatakse liikmesriikidel vaadata läbi oma haldus- ja institutsioonilised struktuurid kõigil valitsemistasanditel ning neid parandada, kui see on asjakohane, näiteks kaaludes järgmist:
 - a) luua ühtne kontaktpunkt, et pakkuda sotsiaalmajanduse üksustele sujuvat ja mugavat tuge sellistes valdkondades nagu juurdepääs rahastusele ja muule toetusele;
 - b) luua riiklikud, kohalikud või piirkondlikud sotsiaalmajanduse kontaktpunktid, mis toimivad sotsiaalmajanduse saadikutena ja edendavad sektorit, pakuvad vastastikust tuge, hõlbustavad juurdepääsu liidu ja riigi rahastusele ning suhtlevad liidu rahalisi vahendeid haldavate riiklike ja piirkondlike ametiasutustega;
 - c) määrata sotsiaalmajanduse koordinaatorid riikide avalikes institutsioonides. Koordinaatoritel peaksid olema selged volitused ja ülesanded ning piisavad vahendid, et oleks võimalik käesolevat soovitusel tõhusalt koordineerida ja jälgida ning tagada poliitikakujundamise järjepidevus kõigis valitsusasutustes ja liidu institutsioonidega.
- 26. Liikmesriikidel soovitatakse jälgida ja hinnata riigi tasandil käesolevas soovitusel sätestatud eesmärkide saavutamiseks tehtud samme, sealhulgas pidades korrapäraselt dialoogi piirkondlike ja kohalike omavalitsustega ning sotsiaalmajanduse üksustega või esindusorganisatsioonidega, et oma sotsiaalmajanduse strateegiate või muude asjakohaste sotsiaalmajandusega seotud poliitikaalgatuste hindamist, jälgimist ja rakendamist teabe ja nõuga varustada ning toetada.
- 27. Liikmesriikidel soovitatakse esitada komisjonile aruanne käesoleva soovitusel rakendamisel tehtud edusammude kohta hiljemalt neli aastat pärast soovitusel vastuvõtmist ja seejärel uuesti viie aasta pärast. Halduskoormuse piiramiseks tuleks aruandluses kasutada parimal viisil ära olemasolevaid vahendeid ja võtta arvesse riikide olusid.

Brüssel, 27. november 2023

Nõukogu nimel
eesistuja
Y. DÍAZ PÉREZ